دووالیزمی (شکۆو ئیستاتیکا) لە نمایشی شانۆیی: زەماوەندی دڕندەیی دا .. □ □□باز محەمەد جەزا

[بۆ خوێندنەوەی ئەم با بەتە کلیکی ئێر□ بکەن ....]()

هەرێمی شەو .. ڕانی : عەبدوڵا سڵیێمان(مەشخەڵ)

گەشتی زیاتر لەنیو سەدەی (چاوە)ی شاعیر

هەرێمی شەو، کۆی ب□رh□م□ شیعرییەکانی چاوە(فاتح) شێخول□یسلامی "ف. پشکۆ" (١)یە کە لە کۆکردنەوە و ئامادەکردنی شاعیر و وەرگێڕ عەزیز ناسری، چاپی یەکەمی لە ٢٠٢٠ دا و لەلایەن ناوەندی غەزەلنووسەوە بڵاو کراوەتەوە. کتێبەکە یەکەمین کتێبە سەبارەت بە چاوە و شیعرەکانی کە لە دوو توێی ١٨٨ لاپەڕەدا، سەرجەم دەقە شیعرییە کوردی و فارسییەکانی چاوە لەخۆ دەگرێت.(چاوە)ی شاعیر یەکێکە لە نوێکەرەوەکانی شیعری کوردی لە کوردستانی ئێران کە شانبەشانی سوارەی ئێلخانیزادە(٢) و عەلی حەسەنیانی(هاوار)(٣)کاریگەریان بەسەر نوێبوونەوەی شیعری کوردی و ئاراستەی ئەو نوێبوونەوەیە هەبووە. کاروانی ئەدەبیی چاوەی شاعیر لە سەرەتای دەیەی شەستەکانی سەدەی ڕابردووەوە دەست پێدەکات و هەتا ئەمڕۆش ئەو کانییە سازگارەی شیعر هەر فوارە و قەڵبەزەی هەیە. ف. پشکۆ زۆر لەوە ناسراوتر و بەناوبانگترە کە ئێمە بمانەوێت لەم کورتە نووسینە تیشکی بخەینە سەر. چاوە (ف. پشکۆ) وەکچۆن ساڵانک□ی زۆرە لەسەنگەری مارکسیم و کۆمۆنیزمەوە بێهەدا تێدەکۆشێت تا ئاسۆی سۆشیالیزم ببهتە پەرچەمی ژیان، لە شیعریشدا هاوتەریب لەگەڵ ژیانی سیاسیدا ، جگە لە ڕوحە داهێنانەکەی، لە مەتەرێزی کرێکاران و

زەحمەتکێشانی ستەمدیدەوە دێتە دووان.
ئەی خوشکە چاو سووتاوەکەم
خۆزگە ئەمزانی شەوانە
ئەو کاتانە لەگەڵ دایکت
لەبەر نێڵەی گرا هەتا دەمەو بەیان
تەپ تەپ نان ئەکەن بۆ فرۆش،
خۆزگە ئەمزانی چی ئەڵێن!
چۆن باسی ڕزگاربوون ئەکەن
لەم ژیانە بێفەڕەتان! (٤)

چاوەی شاعیر گیانی شۆڕشگێرانەی وەبەر شیعرەکان ناوە و ئەمەش نەک بەتایبەتی شیعرە فارسییەکانی وەک کاک عەزیز ناسری دەڵێت(٥)، بەڵکو تەواوی ئەو ڕێڕەوەی چاوە پیایدا تێپەڕیوە، ڕێڕەوێکی شۆڕشگێرانە بووە. سەنگەری شیعرەکانی چاوە، سەنگەری سۆشیالیزم بووە و باوەڕی بەرزی کۆمۆنیزم بە ڕوونی لەناو دەقەکانی چاوەدا دەبینرێت.

با داڕێژین حوکمی خۆمان، دامەزرێنین خودموختاری
بۆ پێشەوە بۆ سۆشیالیزم، ڕزگاریبەخشی یەکجاری(٦)

پێ بەپێی گەشەی باوەڕی شاعیر، سەرەتا لە کوردایەتییەوە دەست پێدەکات و پاشان بەرەو چەپ و ئینجا مارکسیزمی شۆڕشگێر وەردەچەرخێ و دواتریش کۆمۆنیزمی کرێکاریی دەکاتە پەرچەمی خەبات، ئەم ڕوو لەسەرەی باوەڕی چاوە نیشانەی زیندوویی و وابەستەیی شاعیرە بە سەنگەری خەڵکی ستەمدیدەوە. ئەمە شوناسی شۆڕشگێریی شاعیر و دەقەکانیشە کە تا شیعر و وشە مابن، ئەم دەقانەش زیندوو و جوان دەمێنن. جوانی ئیستاتیکا لەشیعرەکانی چاوە جگە لە وابەستەیی شۆڕشگێرانە کە ڕوحی ئیستاتیکای مارکسیستییە،زمان و خەیاڵ و وێنەی شیعرین. زمانی شیعرەکانی چاوە، زمانێکی سفت و توووند و تۆڵ و بەهێزە. لەئاستێکی بەرزدایە کە بە کوردییەکی ڕەوانەوە وێنەشیعرییەکان جارێ سادە و جارێ ئاڵۆز دەخوڵقێنێ. ڕیتمی شیعرەکان و هارمۆنیای شیعریی زۆر وەستایانە ئیشی لەسەر کردووە و سەلیقەیەکی زۆری تیا بەکار بردووە. ستایڵی داڕشتنی شیعرەکان بەپێی مێژووی نووسینی دەقەکان جیاوازن . چاوە گەرچی بەئاگا بووە لە شیعری نوێی کوردی و فارسی، کەچی لەزۆر دەقدا دەستبەرداری شێوازی کۆنی نووسینی دەقی شیعریی نەبووە. ئەمەش خەوش نییە و گرنگ ئەوەیە شاعیر بتوانێت پەیامە کۆمەڵایەتییەکەی دەق بە جوانترین ئاست بگەێنێتە خوێنەر. بەهەرحاڵ لە دوای خوێندنەوەی (هەرێمی شەو)ی چاوەدا، بۆ ئەوەی مەبەست بپێکم حەز دەکەم بەمجۆرە هەڵسەنگاندنەکەم بخەمە بەر دیدەی ئێوەی هێژا :

یەک : ئامادەکاری کتێبەکە کاک عەزیز ناسری سەرباری کۆششەکانی لە پێناو کۆکردنەوەی شیعرەکانی چاوە ئەو فەرهەنگۆکەی کە لە کۆتایی کتێبەکەدا ئامادەی کردووە کە بەڕاستی جێگای دەستخۆشییە، بەڵام هاتووە شاعیری موجەڕەدانە وەرگرتووە و تەنها وەکو شاعیرێک باسی دەکات. بە وتەیەکی تر عەزیز ناسری هاتووە چاوەی شاعیری لە چاوەی خەباتگێڕ و کۆمەنیست جیا کردۆتەوە. ئەم جیاکردنەوەیەش زیانێکی زۆری لە (چاوە) و ئینجا میسداقییەتی زانستی و ئەکادیمی کتێبەکەش داوە.

دوو : باس نەکردن یان فەرامۆشکردنی قۆناغەکانی ژیانی سیاسی شاعیر جا بە هەر بیانوویەکەوە بێت، لەژێر تەم هێشتنەوەی بڕێکی زۆری ژیاننامەی چاوەی کۆمەنیست کە بۆ خوێنەر و ڕەخنەی ئەدەبیش فرە گرنگ و جێی بایەخە، شایانی هەڵوەستە لەسەرکردن و ڕەخنەی جیددییە.

سێ : ڕیزبەندی کتێبەکە بەمجۆرەیە : شیعرە نوێیەکان، شیعرە کلاسیکییەکان، شیعرە فارسییەکان. لە کاتێکدا دەبووایە ئەو ڕیزبەندییە بەپێی مێژووی نووسینی شیعرەکان بووایە تا خوێنەر لەلایەکەوە گەشەی هونەری شیعر و لەلایەکی تریشەوە بەرەوپێشچوونی بیروباوەڕی شاعیر بەجوانی ببینێت.

چوار : چاوە شاعیرێکی داهێنەری کوردە و بە هەردوو زمانی کوردی و فارسی شیعری شۆڕشگێڕانەی نووسیوە. من ڕێک پێچەوانەی کاک عەزیزی ناسری دەڵێم سیاسەت شێوە نییە تا چاوە لە داوێنی وێژەدا بەڕێت(٧) بەڵکو ئەوە پێداویستی خەباتی چینایەتی کرێکاران و زەحمەتکێشانە لە پێناو ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری کۆمەڵایەتی، (چاوە)ی ناچار بەو چارەنووسە کردووە و گیان لەسەر دەست خەبات دەکات. بۆیە ئەو بڕیارەی کە دەڵێ(بەخ لەوەی لە هۆنەرانی ناسک هەستە و ئۆخ بەوەی لە ڕێنەرانی کۆمەنیستە)(٨) دەگۆڕم بە (بەخ لە هۆنەرانی ناسک هەستە و گیان لەوەی کە ڕابەرێکی کۆمەنیستە.)

دوواجار کتێبی هەرەمی شێو و ماندووبوونەکانی کاک عەزیز ناسری سەرباری هەر تێبینی و سەرنجێک. جێی دەستخۆش و باوەش پیاکردنە و ئومێدەوارم بەرهەمی جوانتری ببینین و بە بەختەوەر بژێت جا لە هەر شوێنێک بێت.

پەراوێزەکان :

(١)چاوە(ف پشکۆ)ی شاعیر، نازناوی فاتیح شێخولئیسلامی چڕۆییە و ساڵی ١٩٤١ لە شاری مەریوان لەدایکبووە. ساڵی ١٩٦٠ دەچێتە زانکۆی تاران و ساڵی ١٩٦٧بووەتە مامۆستا. هاوێنی ساڵی ١٩٧١ بە هۆی چالاکی سیاسی ماوەی حەوت مانگ زیندانی دەکرێت. ساڵی ١٩٨١ دەبێتە پێشمەرگە و لە ساڵی ١٩٩٠ەوە لە وڵاتی سوید دەژێت. سەرەتا لەژێر

کاریگەری بیروباوەڕی ناسیونالیزم و پاشان بەرەو مارکسیزمی شۆڕشگێڕو ئینجا ڕووەو کۆمۆنیزمی کرێکاریی وەردەچەرخێ. چاوە سەرباری ئەوەی شاعیرێکی داهێنەرە، ڕابەرێکی بەرجەستە و لێبراوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی کرێکارییە.

(٢)سوارەی ئێلخانیزادە ساڵی ١٩٣٧ لەگوندی (تورجان)ی سەر بەشاری بۆکان لەدایک بووە. کۆلێژی حقوق تەواو دەکات بەهۆی بیروباوەڕی پێشکەوتنخوازی و هەڵوێستی نیشتمانپەروەرییەوە لەلایەن ڕژێمی پەهلەوییەوە ڕووبەڕووی زیندان و ئەشکەنجە کرایەوە. ساڵی ١٩٦٨ لەبەشی کوردی ڕادیۆی تاران دامەزرا. سوارە جگە لە شیعری کوردی، بە زمانی فارسیش شیعری نووسیوە. بایەخێکی زۆری بەزمان داوە و ناوەڕۆکی هەموو بەرهەمەکانی باس لەئازادی و پاکی و جوانی ڕۆحی مرۆڤ ئەکات. بەداخەوە لە ١٩٧٦-١-١٤ کۆتایی بە ژیانی دێت.

(٣)عەلی حەسەنیانی (هاوار) ساڵی ١٩٣٩ لە بنەماڵەیەکی مەهابادی لە شاری تاران لە دایک دەبێت. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە شارەکانی هەمەدان، مەهاباد و تاران تەواو دەکات و پاشان لە زانکۆی تاران لە بەشی (یاسا و زانستە سیاسییەکان) درێژە بە خوێندن دەدات. لەو نێوەدا ماوەیەک بە هۆی چالاکی سیاسییەوە دەکەوێتە زیندان. دواتر هاوکات لەگەڵ چالاکی ئەدەبی و نووسین، وەک فەرمانبەر لە چەندین شاری ئێران و کوردستان درێژە بە ژیان دەدات. دوای شۆڕشی ئێران بە پەرەپێدانی تێکۆشانی سیاسی و ئەدەبی دەگەڕێتەوە مەهاباد. ساڵی ١٩٨٩ ڕێگای هەندەران دەگرێتە بەر و دەچێتە وڵاتی فینلاند و پاشان لە دانمارک دەگیرسێتەوە. سەرەنجام لە بەهاری ساڵی ١٩٩١ ماڵاوایی لە ژیان دەکات و لە شاری کۆپنهاگن بە خاک دەسپێردرێت.

(٤)هەرەمی شەو کەی بەرهەمە شیعرییەکانی چاوە (فاتح) شێخولئیسلامی (ف. پشکۆ) کۆکردنەوە و ئامادەکردنی عەزیز ناسری ناوەندی غەزەلنووس چاپی یەکەم ٢٠١٩ لاپەڕە ٩٠.

(٥)عەزیز ناسری دەنوسێت لەیەکەم ڕوانیندا دەردەکەوێ، لە سەتا حەفتاوپێنجی شیعرە فارسییەکانی چاوە دەچنە خانەی شیعری کرێکارییەوە. بڕوانە هەرەمی شەو کەی بەرهەمە شیعرییەکانی چاوە (فاتح) شێخولئیسلامی (ف. پشکۆ) کۆکردنەوە و ئامادەکردنی عەزیز ناسری ناوەندی غەزەلنووس چاپی یەکەم ٢٠١٩ لاپەڕە ٢٨.

(٦)هەرەمی شەو کەی بەرهەمە شیعرییەکانی چاوە (فاتح) شێخولئیسلامی (ف. پشکۆ) کۆکردنەوە و ئامادەکردنی عەزیز ناسری ناوەندی غەزەلنووس چاپی یەکەم ٢٠١٩ لاپەڕە ١٤١.

(٧)هەرەمی شەو کەی بەرهەمە شیعرییەکانی چاوە (فاتح) شێخولئیسلامی (ف. پشکۆ) کۆکردنەوە و ئامادەکردنی عەزیز ناسری ناوەندی

غەزەلنووس چاپی یەکەم ٢٠١٩ لاپەڕە ١٥.
(٨) هەرەمی شەو کۆی بەرهەمە شیعرییەکانی چاوە (فاتح) شێخولئیسلامی (ف. پشکۆ) کۆکردنەوە و ئامادەکردنی عەزیز ناسری ناوەندی غەزەلنووس چاپی یەکەم ٢٠١٩ لاپەڕە ١٥.

"نیشتمانی سارا نیشتمانێکی بێ پەروا و ڕۆمانێکی یاخی" .. دڵشاد کاوانی

ڕۆمانی نیشتمانی سارا ڕۆمانێکی ٤٥٠ لاپەڕەیی کوردییە. کە لە نووسینی ڕۆماننووس میران ئەبراهامە و بە هەر دوو چاپی ساڵی ٢٠١٨ و ساڵی ٢٠٢٠ کەوتۆتە بەر دیدگای خوێنەرانی ڕۆمانی کوردی و دەتوانرێت وەک یەکێک لە ڕۆمانە ناوازەکان دەست نیشان بکرێت کە بە تەکنیک و شوازێکی جوان زمانێکی ناوازەیی کوردی نووسراوە و کە باڵای لە چێژی ئەدەبی گێڕانەوە دا.
نیشتمانی سارا وەک ڕۆمانێکی کوردی باس لە کێشە و گرفتی ئەو کوردانە دەکات کە لەسەر ئایینی جوولەکە بوون، بە هۆی پاکتاویی ئایینییەوە ڕووبەڕووی پاکتاوی ڕەگەزیش بوونەتەوە، لە نیشتمانی سارادا مێژوو، ئایین، شۆڕش، ستەمکاری. ئەو چەمکانەن کە ڕووداوەکانی ناو ڕۆمانەکە لە جوغزیی دا دەسوڕێتەوە.
هەرچەندە نیشتیمانی سارا بە زمانێکی بەرزی ئەدەبی نووسراوەتەوە و دەق- سەرد- گێڕانەوە، پێکهاتەی سەرەکیین بە یەکخستنەوە و بیرهێنانەوەی ڕووداوێکی مێژوویی مرۆیی، کە نووسەر لێزانانە و بە وردییەوە ڕۆچێتە نێو ڕووداوەکان و وەک مانافێستێکی تۆمار کردن و یاد هێنانەوەی کەمە ئایینییەکی کوردی لە بیر کراو بۆ بیری خوێنەری کورد دەخرێتە ڕوو، کە دەیەوێت بڵێت لە پێشوودا لە سەر زەمینی ئەم نیشتمانەی کوردان، دەرهەق بە جوولەکەکان لە دابڕان و پاکتاو، جیاکاری، تاوانکاری، چی گوزەراوە، بەمەش نووسەر هەڵوێستێکی بچووکی لەسەر خاکی نیشتیمان بە جوولەکەکان لە سەر ڕووپەڕەی کاخەز پیشان داوە.
نیشتمانی سارا بە جۆرێک بە دوای ڕووداوەکانی ناو ڕۆمانەکە ڕات

دەکیشێ وەک ئەوەی دەستت لە ڕەگی نیشتمان گیر بووبێت و ڕۆحت بۆ ناو خاک کێش دەکات، ناتوانی بە ئاسانی دەستبەرداری دیوی دووەمی ناسۆرییەکانی ناو ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە ببیت. لەگەڵ ئەوەشدا نیشتمانی سارا وەک هەر ڕۆمان و دەقێکی تری ئەدەبی شایانی ڕەخنە لێگرتنە و دەبێ بخرێتە ژێر هاوێنەی بینینەکی چڕی ئەدەبی و لایەنە شاراوەکان و کەماسییەکانی ببینرێت.

سەرەتا ناوونیشانی ڕۆمانەکە دەبێتە پرسیارێکی جددی لای خوێنەر و بەدوای دۆزینەوەی هۆکاری ناونانی ڕۆمانەکە دا هەرەتە دەبێ، دواتر لە بەشی (٦) و لا (٢٤٥) سارا وەک کارکتەرێک دەردەکەوێت، دێتە ناو باس و ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە و کە وەک دایکی جووکانی جیهان و خێزانی ئیبراهیم پێغەمبەر و دامەزرێنەری وەچەگەری جوو دێتە بەر باس.

نیشتمانی سارا لە پێنج بەشی سەرەکی و چەندین بەشی بچووک پێکهاتووە، لە ڕووی گێڕانەوە بەپێی مێژووی ڕووداوەکان ڕیزبەندی بەشەکانی کراوە، سەرباری وردبینی و دیقەت گرتنەی نووسەر، لە زۆر شوێن نووسەر لە چەمک و بەکار هێنانی زاراوە دا دەکەوێتە نێو هەڵەوە، هەروەک لە بەشی (١) و لاپەرە (١٢) هاوتووە " ئەو داهۆڵانە پاسەوانن، بۆ ئەوەی پەلەوەرەکان بترسێن و و گەنمەکە نەخۆن" لێرە نووسەر لە بڕی باڵندە پەڵەوەڕی بەکار بردووە، بێ ئاگا لەوەی کە کۆی ئەو گیاندارە دوو پێ و پەڕدارنە دەگرێتەوە کە بەشێکیان تخونی دەغڵ و دان ناکەون، یان هەرلە داهۆڵ ناترسن وەک قاز و مراوی و وشترمەلیش دەچێتە ئەم خانەیە.

یاخود لە بەشی (٢) و لا (١٤) دا دەڵێ " کوڕگەل گیان، لە بازار لێم دوور نەکەنەوە با لێم ون ن□ب□ن" □□مانووس وشەی کورگەڵی لە سەر زاری سلێمان بۆ کور و برازاکەی حیکمەت و خایم کە تەنیا دوو کەسن بەکار هێناوە، هەرچەندە دوو کۆیە و تاک نییە، بەڵام بە ڕوانینی من کورگەڵ کە ئاخێزگەکەی مێگەلە و چۆن هەرگیز بۆ دوو سەرە ماڵات مێگەڵ بەکار نایێت و تەنیا دەگوترێ دوو سەر ئاژەڵ، ئاواش بۆ مر□ق شیاو نییە بە دوو کەس بڵی کورگەڵ. بۆ چارەسەریش ئێمە لە کوردی دا دەڵێین کوڕینە ئەمە شیاوترین وشەیە بۆ ئەوەی بەرنەمبەر کەمێکی کۆ بەکار ب□ه□ندرێت.

لە هەندێ شوێن بە ریەکەوتن لە بۆچوون و دیدگاکانی کارەکتەرەکان دروست دەبێ هەروەک لە هەمان بەش و لا پەرەی سەرەوە لەسەر زاری خایمی منداڵە جوو، کە دەیەوێ جیاوازیی چینایەتی و نێوان پەیڕەوانی ئایینی لە ناو کورد دا نیشان بدات کە دەڵێ " هەرچەندە تا ئەمرۆش لە خەیاڵی خۆمدا بەردەوام ئەم پرسیارە لە خۆم دەکەم، ئایا بۆچی بە مەزەندەی مامە سلیمانم ئێمەی منداڵانی جوو جیاواز

بووین لە مندالەکانی تری ئەو شارە؟ ” بەم ڕستەیەی “تا ئەمرۆش لە خەیاڵی خۆمدا” بۆمان دەردەکەویت ئەمڕۆی خایم سەردەمی نوێ و گەورە بوون و گەنجیەتی□ی خایمە، کە بیرەوەری مندا□□ی خۆی دەگێڕێتەوە بەڵام هەر خۆشی دواتر لە لا (١٧) ئ□□ژ□ لە دوای قوتابخانە بە غاردان دەچوونەوە، چونکە مندا□□انی هەر دوو گەرەک بەردییان تێدەگرتین تا گەرەکی جوولەکان دوامان دەکەوتن و دەگەیشتەوەی زۆربەی ژن و پیاوی گەرەکیش بەشداریان دەکرد. ئەمە تەنیا بە هۆی ئەوە بووە کە ئەوان جوولەکە بوون یان لە لا (١٩- ٢٠) وای دەیخاتە ڕوو کە ماوەی یەک ساڵ لەگەڵ منداڵێکی هاوپۆڵی قوتابخانەی سەرەتایی لەسەر یەک ڕەحلە و کورسی لە تەینشت یەکەوە دادنیشن، کەچی بە هۆی جیاوازی ئاینییەوە یەکتر نادوێنن تەنانەت دەڵێ ” بەردەوام بیرم لەوە دەکردەوە ئاخۆ چی روو دەدات ئەگەر شانم بەر شانی ئەو کوڕە موسڵمانە بکەوێت” کەواتە ئەو دەبێ هەرزوو جیاوازیی ئاینییەکەی خۆی لەگەڵ زارۆیەکی موسڵمان بینید□ت و نەوەک بێ ئاگایی خۆی نیشان بدات.

دیسان لە لا (١٩) کاتێ فواد مەعروف رازی نابێت لە تەک خایم منداڵەجوو دابنیشێت بەم هۆیەوە بە دەست مامۆستا لێدان دەخوات و دەنووسێ ” ناچار بوو گوێی گرت و بە دەستەکەی تری دوو شەپازەلەی توندی کێشا بە بنامليدا و بە زۆر لە تەنیشتی منەوە دای نا” لیرە من نازانم ابراهام مەبەستی بناملیدا کوێی جەستەیە! بناگوێ ڕوومەتە و پشتمە مل دواوەی ملە و گەردەن پیشەوەی ملە، چەناگە یان زێچەنە سەری گەردەنە و سینگ خوارەوەی ملە، بەڵام سەیر لەوە دایە نووسەر بناگوێ بکاتە مل، گەر مەبەستی هەمان گوێ بێ ئەوە هەڵەیە گوێ بەملەوە نییە بەسەرە وەیە، گەر مەبەستی سەروەی تەنیشتی مل بێ دەکاتە سەر، یان مەبەستی خوارەوەی مل بێ دەکاتە شان. کەواتە بە هەموو پێوەرێک بنا مڵ وشەیەکەی هەڵەیە و لە پێکهاتەی جەستەی مرۆڤ دا نییە.

هەروەها لە لا (٢١) دەنووسێ ” ئەوەندەم نەزانی فواد لەبەردەمم پەیدابوو” لێرەشدا دەبێت بنووسرێ ئەوەندەم زانی واتا کەمێک زانیاری لەسەر پەیدابوونی بەردەستە نەوەک هیچ نەزانین. پاشان لە لا (٢٩) هاتووە کاتێ مەلا کوێر دەیەوێت جوولەکەیەک لە ناو قەڵای بکاتە ئیسلام لەسەر ئەوە دارکاری دەکات کە نازانێ شایەدوئیمان بێ، ئەمە نالۆژیکییە، ئیسلام نەبوون کافییە بۆ ئەوەی کە ئاسایی بێ کەسێک نەزانێ شایەدوو ئیمانی ئیسلامی بێنێ.

لەلایەکی تر لە لا (٣٠) وادەخاتە سەر زاران ” ئەوە مەلا ئەبوبکر ئەفەندی مانگێکە بۆ ئەستەمبۆڵ چویتە، ” هەرچەندە نووسەر زۆر شێوە زار و بنزاری شارەزایانە بەکارهێناوە، بەڵام ئەم ڕستەیە هەڵەیە

دەبێ بنووسرێ : ئەوە مەلا ئەبوبکر ئەفەندی مانگێکە بۆ ئەستەمبۆڵ چووە، یان چۆتە ئەستەمبۆڵ. لە بەشی (٤) و لاپەڕە (٣٧) و لە کۆی شوێنەکانی تر لە بڕی ڕۆژی دواتر ڕۆژی دوایی بەکاردەنێت ڕۆژی دوایی لە کوردی دا لە بەرانبەر (یوم القیامة) ڕۆژی پەسڵان یەکلابەتەوە، بەمەش تێکەڵاوییەکی کردووە کە لە بەرژەوەندی دەقەکە دانییە.

دیسان لە بەشی (٥) و لاپەڕە (٤٣) و چەند شوێنیکی دیکە، وشەی عەمبار دەسوە دەیکات بە عەمار بەمەش لە ناوی شوێنی هەڵگرتنی کەلوپەل دەگۆڕێ بۆ ناوی عەماری کەسی عەرەبی کە بە مرۆڤ و لای خوێنەر تێکەڵ دەبێت. ئەمجارە لە لە بەشی (٧) و لاپەڕە (٥٦) دەنووسێ " ئەوانەی تر دوای جەن خەرجی چوونە حەجیان بۆ کرا" لەبریش هەمان کەماسی دێتە بەر چاو کە خەرجی چوونە حەج ناکرێ بەڵکو سەرف دەکرێ، یان خەرج دەکرێ ئەم ڕستەیەشیان هەر هەڵەیە. یاخود لە لا (٦٢) دەڵێ " دوای ئەوەی دوکانەکەیان گرت" لەبری نووسەر مەبەستی لە گرتن داخستنە، گرتن واتە دەست بەسەرداگرتن، یان بە کرێ گرتن دێ، بۆیە دەبووایە لە بری گرتن بنووسێ داخستن.

بەهۆی زاڵ بوونی هەستی نووسەر بەسەر ئەبستکرات و گێڕانەوە لە دەقدا، نەیتوانیوە بە تەواوەتی مشتوماڵی نێو ناوەڕۆک بکات، بەمەش زیاد لە پێویست ڕووداوەکانی گەورە کردووە و دەبووایە نووسەر هەستیارانەتر مامەڵەی لەگەڵ ناوەڕۆکی ڕۆمانەکەدا کردبووایە، چونکە لە ئەگەری وەرگێڕانی نیشتمانی سارا بۆ سەر زمانەکانی تر، کورد زۆر بەڕەبەری و وەحشیەتگەری نیشان دەدات، ئەمەش هەم ئەرکیکی ئەخلاقییە و هەمیش ڕووداوەکان دوورن لە ڕاستی. بۆ نمونە لە بەشی (٩) و لاپەڕە (٩٢) سەبارەت بە ستەمکردن لە جوولەکەکان لەسەر زمانی پەلاکی مەردی پوری خایم دەنووسێ " چوار جووی لە ڕێگای کەرکوک بەدەستی هەمەوەندییەکان ڕووت کرانەوە و پاشان سەر بڕان" یان لە لا (٩٩) حاخام دەگێڕێتەوە کە مەلاو فەقێکان ئەلیاسی برازایان سەربڕی. بەمەش هەموومان دەزانین سەربڕین تا هاتنی کولتوری تووندڕەوی ئاینی لە نێو فەرهەنگی کوردا نەبووە.

هەرچەندە دەبێت لایەنە جوانییەکانی ناو ڕۆمانەکە فەرامۆش نەکرێ، وەک ئالیکاری سۆفی و دەروێشەکانی سلێمانی و بەهاناوە هاتنی جولەکەکان کە بە وردی لە لا (٢١٩) نووسەر باسی پێکەوە ژیانی کردووە، لە شاری سلێمانی شایانی هەڵوەستە لەسەر کردنە. بەڵام کاتێ گانجێکی مەسیحی لە سوریاوە بۆ خوێندن لە لا (١٧٤) بەسەلامەتی ئەم هەموو ڕێگایە دەبڕێ و دێتە شاری سلێمانی لە گەراجی شاری سلێمانی ڕووت دەکرێت و هەموو شتێکی لێ دەدزن. ئەوەی کە زۆر نیگەرانی کردم بەکار بردنی وشەی زۆرینەیە بۆ شارێک کە نووسەر لە

لا (٣١٣) دا باس لە هەڵدانەوەی گەڕی جوولەکان دەکات کە باهاندانی حکومەت بەوەی پڕوپاگەندەی بوونی زێڕ و زوی لەنێو گەڕەکان بڵاو کردەتەوە، بۆیە خەڵکی شاری سلێمانی دەخاتە داوی حکومەتەوە و دەنووسێ " زۆرینەی خەڵکی شاری سلێمانی وەکو شارو گوندەکانی تری عێراق، شەوان درەنگ بە پاچ و خاکەناز دەهاتن و یەک یەک گەڕەکانیان هەڵدەدایەوە" بەمەش ناوەستێ دەڵێ " گەڕی وا هەبوو زیاتر لە دەجار ژێراو ژور کرابوو" ئەمەش ناهەقییە بەرامبەر گەلێکی ستەم لێکراوی وەک کورد، بەتایبەت شارێک کە بەسەری داببڕێت. لە بەرانبەریشدا کە سلێمانی مامی خایم دەچێتە بەغدا لەوێ دەڵێ گورگ و مەڕ بەیەکەوە ئاویان دەخواردەوە، گەر ئەم دەقە لە نووسینی نووسەرێکی عەرەب و یان فارس و تورک بووایە بەو پەڕی فاشستی و ڕاسیستی نەتەوەیی دژی کورد لە قەڵەم دەدرا.
هەروەها لە لا (١١١) لەیەک تێکستدا دوو هەڵە دەکەویتە بەر دیدگا هەروەک نووسەر دەبێژێ" چاوی لێ داچڕیم و توند لاڕانی گوشیم، لەژێر لێوەوە و بە گوێمدا چپاندی، ئای لە کوڵتە قوڵت بەسەر، " من جارێ نازانم چاو چۆن دادەچڕێ پێوست بوو بڵێ دەنووقێ یان چپاند، لە کۆتایی ڕستەکە چەندین جار هێنام و بردم لێی تێنەگەیشتم مەبەستی نووسەر لە کوڵتە چییە؟ ئایە مەبەستی وڵاتی کوڵتە یان لە کوێ! واتە بۆ کوێ چووی.
لە لایەکی ترەوە لە بەشی (١٢) و لاپەڕە (١٢٥) خایم لە سەر نەخۆش بوونی هاوژینەکەی دا وادەخاتە ڕوو " کەتانی خوشکم بە ڕۆژدا خزمەتی دەکرد و منیش کاروباری دوکانەکەم بەڕێوەدەبرد" لەم تێکستەش دا بە ڕۆژ هەڵەیە دەبێ بنووسرێ لە ڕۆژ دا.
سەبارەت بە هاسەرگیری نێوان حەمەجانی موسڵمان و ساشای کچە جوو لە لا (١٣٧- ١٣٨) هەرچەندە کە حمەجان کە داوای دەستی ساشا لە باوکی دەکات، سلێمانی باوکی ساشا مەرجی ئایین گۆڕین بە حەمەجان دادەنێت و حەمەجانیش رازی نابێت شین و واوەیلا بۆ لە دەست دانی یەکیان دەکات، ئایینەکەی یان عەشق. دواتر بۆ ئەوەی نووسەر ڕوونی بکاتەوە حەمەجان چۆن ساشا دەخوازێ، ئایا حەمەجان دەبێتە جوو یان هەر موسڵمانە، چونکە لەهەموو هەڵوێستەکانی لەگەڵ ماڵی خەزووران و تیرەکەیەتی، کەچی هەر بە موسڵمانی ماوەتەوە، لە کاتێ هەموو هاوسەرگیرییەکی نێوان دوو ئاین بە تایبەتی ئیسلامی لەگەڵ ئەوانەی تر لە کۆمەڵگای ئێمە ڕوونادات تەنیا بەگۆڕینی ئاین نەبێ، گریمان حەمەجان بە کچە جوو بووبێتە جوو، لەو سەردەمە وەک ئەو وێنای دەکات، زیندوو مانەوەی لە شوین و شارەکەی خۆی بە ئاسایی مەحاڵە.
هەم دیسان لە لا (٣١٦) سەبارەت بە تێکچوونی باری دەروونی سارای ژنی سالار کە شەو هەڵدەستێتەوە و دەست دەخاتە سەر دەمی ئەڵێنی

کوڕی و دە ڵێ ” دەستی برد پشتیەکەی خۆی بەدەستەوە گرت، بەسەر ئارۆنی کوڕیدا نووشتایەوە و توند پشتیەکەی لەسەر دەموچاوی کوڕەکەی دانا و هەر دوو دەستی توند لەسەری راگرت، چەند هەناسەیەک ئارۆنی بێدەنگ کرد” بە هەموو پێوەرێک دەبێ دایکی ئارۆن کۆرپەکەی خۆی خنکاندبێ، بەڵام نووسەر ئارۆن بە زیندووی دەهێڵێتەوە و بێ ئەوەی هیچ سەرە داوێکی ئەم خنکاندنەی بە دەستی دایکی بخاتەبەر باس.

ئەوەی زۆر سەرنجی ڕاکێشام لە بەشی سێیەمی ڕۆمانەکە یادداشتەکانی سارا لە لا (٣٥٠ – ٣٦٦) بە دوانزە بەش زۆر بەجوانی یادداشتەکانی سارا بەشێک لە گرێچنەکانی ناو ڕۆمانەکە دەکاتەوە. ئەوەی ماوە بڵێم ڕۆمانی نیشتمانی سارا ڕۆمانێکە دەرخستەی بیری یاخیی بووی نێو کۆمەڵگای کوردییە.

خاڵبەندی .. سەباح ڕەنجدەر

خاڵ

خاڵ لەشەرمێکی گەمژانەی ڕستە ڕادەگرێت
زەمینیش دەخولێتەوە و بەدوای خورپەیەکی بەهێزەوەیە
ئەی بەخشندە چی پێ بەخشین
دوای کەمێکی تر زەمین هەمووی تاریك دەبێت
بە دەنووکی سووری قەقنەس گۆڕێك هەڵدەکەنم
دڵ پێی ڕازی نییە و ئاهی تێ نەگەڕاوە
گوڵەستێرە لەناوی نیشانە و ناوە
بە نیگایەکی ماندوو بیر و پرۆژەی دیوارەکانی دەخوێنێتەوە
لەوێ پەیام ناگا

دووخاڵ

کاتەکانی ڕۆژی پێشوو دووخاڵبوون لەسەریەك
دوولێوی بەبار پەیامێکیان لەناو خۆیاندا سەرسامکردووە
هاوهێزی ئەستێرەن
گۆچانی کوێرێکیان لەسەر بەردی خز لادا
ئازار یەکەم ڕوخساری وەرگرت

کۆمەڵە خاڵ
خاڵ بەڕەنگی سوورێکی گەرم و بە دەنگێکی دۆستانە خۆتمان پێ بناسێنە
لە پێناو چیدا درێژ دەبێتەوە
چاوی دوێنێ چی بەدی کردووە
قەلەڕەش لەسەر کاغەز سووڕ دەخۆن و دەنیشنەوە
پێیان شوێن بریندار دەکات
سەیری ئێرە بکە و بۆچوونی خۆت بڵێ

کەوانە
کەوانە دیواری بەردینە بە دەوری کۆشکی پاشاکان
بەخۆشترین دەنگ گوێ لەسروود ناگرێ
هیوای بەچی دەخوازێت
ڕووناکی لەکونی کلیل نایەتە ژوورێ
مرۆڤ لە یەکەم مووچڕکە و بێداربوونەوەدا سەمادەکات
ئەو ترس و پرس و دوودڵییەت لە چییە
ئەوها پەرژینت قایم کردووە
چ تارماییيەك دێتە ناو سێبەرتەوە
هێزی خووسان هاتە ناو ئەو قوڕەی
مرۆڤی لێ دروست بوو

هێڵی لار
هێڵی لار فریوت دەدا
شکۆی بەتاڵ و ستایش وا دەستی پێکرد
لاپەڕە داخە
ڕەگە گەرمەکان گەیشتنەبەرد
چاوەڕێی چ بەروبوومێك مەکە
دەبێ ئازاری یەکتربدەین

تەقەڵ
تەقەڵ ئەو پارچە زەوییە خۆشکراوەیە
فڕۆکە لەسەری دەنیشێتەوە
زەوییەکە دەبێتە حاجی قادری کۆیی بەردی سیزیف بەشانەوە
فڕۆکەش گوتم بەبەختی خەواڵوو
لاپەڕەی داهاتوو هەڵدەدەمەوە
واز لەگەڕان دەهێنم
لەخۆمدا دەژیم
گەردوون دراوسێیەکی بەکەڵکە

خودا لە فڕینی یەکەمین پەپوولەی ساڵ هاتە ماڵم

وێرگوڵ

وێرگوڵ پیاوێکە کرێشکەی کردووە و ترس دەدوێنێ
گومان لەقۆرتی بەرپێی خۆی دەکات
بۆشاییەکی زۆر لەنێوان پێغەمبەرەکان هەیە
پێویستە با ببینم
لێی بپرسم لە نێوانەکان بەرەو چ چارەنووسێك ڕۆیوی
دەرگای چ ماڵێکی خانەدان نازی ڕاگرتی

ئەستێرە

ئەستێرەیەکم لەسەر باڵی حاجی لەقلەقی هەولێر دانا
بەناو شاری جەنجاڵدا تێپەڕیم و گەڕامەوە
تاجەگوڵینەم لەسەر گۆڕی یەکەم شەهیدی
جەنگی سێیەمی جیهان دانا
گەشتی سامناك کۆتایی هات
ئەمە تەنیا خەونێك بوو
لەبەرە بەیانێك بینیم و فڕیم بۆ سەرزەمینێکی ساکار

نیشانەی پرسیار

پرسیار هەڵگری ڕق و قینی خەپەتۆڵە و توێتوێیە
ئای چەند درەنگە خۆشەویستیت بیرنەچێتەوە
پێویستە لە لەبیرنەچوونەوە سەرچاوەی شتەکانم خۆش بوێ
کتوپڕ دڵنیا بووم و چوومە ناو خەونەکان
بۆمبی جەنگی سێیەمی جیهانی پووچەڵ بووەوە

نیشانەی سەرسووڕمان

سەرسووڕمان ناکۆکی نێوان نیشانە و گریانی تەواونەکراوی وشەکانە
تێکەڵکردنی خوێن و چۆنیەتی بریندارکردنە لەناو خۆت
چی لەبارەی فریاکەوتنەوە دەزانی
دەچیتە سەر چیای ئاگادارکراوە و لەڕۆحدا دەمێنێتەوە
ڕۆح لە ئەسپی ڕەوهان خێراتر دەتگەیەنێتەوە یەکەمین پێگەیشتن
تارای ڕاستیی و هەڵەکان هەڵدەدەیتەوە

کانوونی یەکەمی
2020 هەولێر

کاژە بەژن بڵندەکانی ڕۆژهەڵات
.. نەژاد عزیز سورمێ

(ئێوارەیەکی کانوون ،
بەفر هێشتا
تارای هەتاوی فڕێ نەدابوو
کووچە و شەقام ،
ڕەنگی سەحەریان دەدا
بە قەمسەڵەیەکی چڵکن و

- شەوڕۆ – یەکی بن ڕۆیشتوو و
  پشتەکۆڵێك خەمی نیشتمان ،
  کە ئەوسا بۆمان
  بنکەی گەردوون بوو
  لە دەرگام دا ..
  یەکەمین جارم بوو
  مانگ لە زەوی ببینم
  بە ڕەونەق و هەڵایسانێك
  لە ئاسمان پێی
  دەرنەکەوتبێ .

من کە زەمانێك بوو
لە شەو و تەنیایی ئەشکەوتان و
سەرکەشی شەڕ ، چیدیم نەدیبوو
لە ڕێی خەمباری وڵاتدا ،
ئاشنای پارێکی دی نیشتمان بووم ،
قەڵەمڕەوی چاوجوانان
کاژێکی تازەهەڵچووی ڕۆژهەڵات ..

وەك وەستانی
چەند چرکەیەکی هەناسەدان
یا نووری لەپڕی برووسکە
بە ناو ڕاستیی و هەڵەکاندا

لە ئێوارەیەکی کانوون دا
بێنی خەونێك ، یەکەم خەون
ختووکەی ئەفسووناوی
شەوی جەستەمی سووتان ێ
خەونێك ، کە دوایی بوو بە وەهم
بەسەر مەنفا و تاراوگانەوە
بە شادی و حوزن بەراورد نەکرێ ..)

بەشێك لە نامەیەك
کە نەنێردرا

خەونی یەکەم(گودیئا)
میری(لەگەش) بینی
میر هەر ئەوسا خەونی هاتە دی
سەرڕەشەکان خۆیان تێدا بینیەوە
خەونی من
ئێستاش کۆڵێکە بە پشتمەوە
لە وێستگەگەلێکی بەڕێکردنی تەمەندا
بە دار وبەردی داداوم
بە ڕووبارانی دا بردووم
لە تێقەلانی هەڵداشتووم ..

لەو ساوە دەگەڕێم
پێکێکی درەوشاوە
سەمایەکی زۆربایانەی
نیوەشەوانی سەهۆڵبەندان
خۆم
نەبینیوەتەوە ،
لە ژێر پەردووی ڕووخاو
کە هەڵاوی گریان و
گۆرانیی تەواو نەکراوی لێ هەڵدەستێ
هێللانەی چۆل
کە شوێنەواری جریوەو ماچی
پاساری و چۆلەکانی پێوە ماوە ..
پەنای دیواری خوراو ،
هەواری چیلەمێوان ، جێژوانی ساویلکان
هەرچی کۆڵیت و تاوێ و
بنمیچی سواندان هەیە گەڕام

خۆم نەدۆزییەوە ..

هاوئاوازێکی وێڵم لە سنگایە
لە دەمی بورکان و
شینگێڕیی شەختە و
سپیلکی چیا
کەسی دی ناناسێ
زرنگانەوەی
گوزەرە بە ژاوەژاوەکانی مسگەران
بەلادا هاتنی مەستان
کە لە ونگەی ناوخۆیاندا
نەقشیان بەستووە
مۆسیقای با
وەختێ ژنان
لە جەنگەی تاساندا
سەری پێ دەکەن ..

هاوئاوازی وێڵم ،
ئەفسانەیەکی نوێیە
پیتی جودایی و دابڕان
لە شۆستە دێرینەکاند
هەڵدەگرێتەوە
(سەکۆ) ی منیش
لە ئێوارەیەکی ساردی کانوون دا
تاجی شازادانی لەسەر نا
پاشان چەند گەڕام
چەندی لەبەر بەفر و بارانێدا وەستام
لێم بوو بە مرواری
بنی دەریا و ئۆقیانووسان ..

بە چرای (دێوجین) □
بە گەشبینی عاریفانەوە‌
لە چاوترووکانی ئەستێران
دەست ڕاوەشاندنی تاڤگان
خۆ هەڵتەکاندنی داران
ورد بوومە‌وە
وەك گیای کوێستان
شەونم دایپۆشیم

نەمدۆزییەوە ..

لەو ساوە ،
لە دەسپێكی هەر ڕۆژێكی نوێدا
سۆمای چاوم
لە چاوەڕوانی هەڵاتنی ئەودا لێڵ دەبێ ..
لەو ساوە خەون و مۆتەكەم لێ
تێكەڵ بووە ..

(كوا من) ؟
لە مێژووی ڕازاوەی
سەردەمە تەوتمیەكان ..
كە بە تریفەو پڕشنگ و
سەوزایم هەڵچنی بوو ؟
كەچی
ڕۆژێ
جارێ
گوڵێكی نەگرت ..

شایی ئێوارەدرەنگانی
دۆمە ددان زێڕەكان
پزیسكی دووكەڵكێشەكانیان
لە زستانی هەمیشە زستانماندا (سەكۆ) !
ئامێزم تێوەردێنێ ..
لەو دەمانەدا
هیچ چیایەك
لە ناخم بڵندتر نابینم
من لە لووتكەم
لە لووتكەم من
(كوا من) ؟!
وەك بەردێكی بێ ڕەگ
شێتانە بەرەو خوار
بەرەو دۆڵ و دڕاڵان هەڵدێراوم
سەدای هاوارم
لە دارستان و بەندەنان
لەگەڵ دەنگی ئاژەڵ و باڵداران
تێكدەئاڵێن ..

بەیانییەکی بێگەرد
بە ڕەوتی تاووسێکی باڵکراوە
بە پەیژەدا هاتی
سیمام لەو ساتە کورتەدا
هەموو ڕەنگەکانی تیا کۆ بووەوە ..
چرپەیەکم بیست
شتێك بوو لە بابەتی پرسیاری
وەختی گەڕانەوەم ..
زمانم گیرا
تا هاتەوە گۆ ، تۆ تێپەڕیبووی
لێ خەندەی سیحراویم
لەبەر چاو مابوو
بەخۆم گوت :
نەژاد ئارام بەوە
ڕۆژ هەر سپێدەی تێدا نییە
ئێوارەشی هەیە
کاژە بەژن بڵندەکان لە زەردەپەڕدا
باڵایان دەردەکەوێ
سەرچاوە زوڵاڵەکان
ئێواران جوانترن
ئێوارە ،
دووبانکە و بەرهەڵانیش
ئاوەدان دەکاتەوە ..

وتم
دان بە خۆتدا بگرە نەژاد
تۆ لە کوێ و
یارییە خەیاڵاویەکانی هەرزەیی لە کوێ ؟
ئەدی لانەی دڵ چی لێ دەکەی
کە نیشتمانت لێ داناوە ؟
وەك بڵێی عەشق
نیشتمانی تێدا نەبێ ..

گەڕامەوە مناڵی :
دەستم لە کانیان دەگێڕا
دەنگی وردە چەو
لە دەنگی ملوانکە سادەکەی تۆ دەچوو

كه ڕۆژگاری ژەنگاوی
لە گەردنی داپچكوڕی

باڵ بگرە !
ئەی ئەو (خود)ـەی
هێشتا خەتی دانەناوە
باڵ بگرە !
بە خەندەیەك
بە چرپەیەك
بە چاو تروكاندنێك ، وەختییەتی !
وەختییەتی
لە پشكووتنی چرۆیان بگەی
لە شەونم ورد بییەوە و
ڕاپۆرتی هەوران بخوێنییەوە ..
باڵ بگرە !
ڕێ لەو دەردە خۆشە مەگرە
با نیشانەكانی
یەك بە دوای یەك دەربكەون .

چەند ڕۆژگارمان لە دەست چوون ..
چەندمان خەون دیتن ..
چەند هەڵەتمان بە ئاوی چۆكان بڕی
بە چەند تونێلاندا تێپەڕین
(كوا من) ؟

باران بوو
هێشتا ژەنگ
بە ناوە جۆراوجۆرەكانییەوە
وەك مێردەزمەیەكی ناوەخت ،
وەرزێكی نامۆ ..
هێرشی نەهێنابوو
ئەوەی چاوەڕێمان دەكرد
كۆنەواری چۆل
بە باڵای سایەی
كاژەكانی یەكەم دیدارەوە
لە زامێكی دووبەدەر دەچوو ..
بە بیرم ماوە
وتت: (بە قوربانت بم .. دەبەرت مرم)

وتم : خوا نەکا
بەڵام ترسم لەوەیە
چیرۆکی ئێمە
وەك زستانی نیشتمان
دوایی نەیێ .

ژەنگ
ژەنگ
ژەنگ
شایەدی زەماوەندی خەمبارمان
دەنگی زڕی بێدەنگیمان
ژەنگ
ژەنگ
قرچەی هاوین
سەهەندی زستان
ئایکۆنی جودایی و دابڕان ..
ژەنگ ،
ژێی ئاوازی پساندین
گۆرانیی تەمەنمانی هەتیو خست
دارستانی کاژە هەڵچووەکان
وەك توولەڕێی نێوانمان کوێر بووەوە .

ڕووەو باکوور
سەریان پێ هەڵگرتم ،
لە گەراجێکی لابەلای (نەغەدە)دا
سواری هەژدە نەفەریەکیان کردم
نازانم ئەوانەی لەگەڵم بوون
بەڵام من دڵم لەگەڵ خۆم نەبرد
دڵم بەجێهێشت ..
ئێستاش هەر لەوێیە ..

هیوایەکیان بۆ بینینەوە نەهێشت
وەك قەلەڕەشێك بەسەر وێرانەدا
بەیانیم ون کرد
تۆشم لەگەڵ بەیانیدا ون کرد ..
لەو ساوە
بێ بەیانی ماومەتەوە
لەو ساوە برینێکی قووڵ

کەوتووەتە جەستەی ڕوئیاکانم..
لەو ساوە (سەکۆ)
تاقی ئاسۆی گۆشەگیریم !
قوللەی بابل ،
باخچە هەڵواسراوەکانی نەما
پێم چێ نەکەن
مەنفا نەما پێم نەبینن
قاوەخانە نەما
سەری غەریبی
بە کورسییە شکاوەکانیدا نەکەم .

بیرت دەکەم
لە سەردەمێك
دەققە و سەعاتی بێ مەرگ تێناپەڕێ
بیرت دەکەم
کە زستانێ دەرکەوتی و
زستانێ ئاوا بووی ..

چوومە بەر ئاستانەی (نیپۆر)
هاوارم بردە پێش (ئینلیل)
خوداوەند (ئانۆ)
لە مەینەتی جودایی ئاگادار بکاتەوە
قوربانیم نەبرد
قوربانی بۆ ببەم
کە خۆم ساڵەهای ساڵە قوربانیم ؟
دەکوژرێم و
وەك ئاردی ناو دڕك
بە گوند و شاران وەر دەکرێم
پاشان لە خۆڵەمێشی خۆمدا
بۆ مەرگێکی دی
تاراوگەیەکی دی
ژیانێکی پڕ حوزنی دی
زیندوو دەبمەوە .

ئەو بەیانییە
کە پێمان گوت
(بەیانییەکی ڕەونەقدار)
کڵپەی ئاگر لە خەونەکانماندا

له په‌نجه‌ره واڵاكانى ده‌روونمان
نێڵه نێڵى بوو ..
تا لێك دانه‌بڕاين
هه‌ستمان به چزووى سه‌رما نه‌كرد
له‌و كاته‌وه‌ ڕوو له ده‌رگاى خوا
ده‌پرسم
ئه‌وه چ بهڵايه‌كه
بۆ عه‌بدى خۆتت ناردووه خاليق!□
له خاڵێكى بچووكى گه‌ردوون
ئه‌و هه‌موو خه‌ونانه‌ى پێ ببينى ؟
زۆرم پرسى
له لێزانان
له ژنه قه‌ره‌جه فاڵگره‌وه‌كان
له ده‌روێشه خه‌رقه پۆشه‌كان
وهڵامێكيان پێ نه‌بوو .
شاڵاوى ياده‌وريه‌كان
كه ته‌نيا به بێده‌نگى ده‌رده‌بڕێ
ڕێى قوتابخانه
كووچه قه‌دبڕه چۆله‌كان
په‌يژه‌ى ماڵه‌وه‌تانم
كه به ڕه‌وتى تاووس پێيدا ده‌هاتى ..

هاوزێده‌كانتم لێره له گه‌رمێنێ
زۆر ديتن
نه زه‌رده‌خه‌نه
نه نيگا
نه باڵاى تۆم
تيا □ديتن
نه بۆنى سێبه‌رى سنه‌وبه‌رانيان
به بير هێنامه‌وه .

خه‌ياڵت ده‌كه‌م
كۆمهڵێك منداڵ ده‌وره‌يان داوى
تۆش به كۆمهڵێك
ده‌سته‌خوشكى هاوخه‌مه‌وه
به كۆستى زه‌مانه ژاكاو
بهڵام به هه‌موويان

تاڵە قژێکی تۆ ناهێنن
کە بە ڕووی شنەی
زەردەپەڕدا سەما دەکا ..

هیچم بە دەستەوە نەما
دوای هەموو ئەو
خەنەبەندان و زەماوەندانەی
بە هەناسە و خوێنی ئێمەیان بەرپا کرد
هیچم بە دەستەوە نەما
لە چەند قەسیدەیەك بەدەر
سپێدەدەمان
کە هێشتا دونیا نووستوە
داری نۆستالیژیای پێ دەدێرم
شۆستە تەنیا و بێ خاوەنەکانی
پێ گەسك ئەدەم
پاشان ،
بەپشتی شەکەتیان سەردەکەوم ..

لە ڕێگەوبانە بێ ناو و نیشانەکان
بۆت گەڕام
(کوا ئێمە) ؟
ئێمە لە کوێین ؟
(کوا من)؟
کوا من تیشکی هەردەم دایساو !
کۆنە هەواری
خڵتانی وەجد و درەوشانەوە ؟
بیرەوەری دەنگ و ڕەنگ و بۆن ؟
کوا من ؟ ماچی نیوەچڵ ،
شیعری نەنووسراوم ؟
لەوەتەی تۆم ون کردووە
ژانی پەیامبەران دەچێژم
سەرابستان ڕامدەکێشێ
ڕۆژانە بەردی سیزیفم بەسەردا دەکەوێتەوە
قوڵنگم لە دەست دەپەڕێ
ئێستا بێستوون زۆر لە جاران ڕەقتر بووە
کوا من
ئەستێرەی دیتراو و نەدیتراوم ؟!

ئابی 2020

دوو شیعری عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

بۆنی گوڵ و خوێنی شەقام .. عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

ئێمە فێرین هەتا بۆنی گوڵێک دەکەین
دەیان دڵۆپە خوێنی سوور دەڕژێنینە سەر شەقام و
ناو کوچە و کۆڵانی برسی
ئێمە فێرین هەتا ماچی عەشقێک دەکەین
سەدەها جار دەکوژرێین و
دەئاخنرێینە کونجی زیندان
جەستەی ورەمان ورد دەکرێ زۆر بە قورسی
کوێمان هەیە ڕووی تێبکەین سەر شەقام و
ناو بازاڕ و بن سێبەری کتێبی سووری خەم نەبێ
چیمان هەیە لێی بترسین، لەدەستی دەین
چەوسانەوە و ستەم نەبێ
ئێمە دێین و مەرگی خۆمان
وەکو چەکی خەباتی سوور دەکەینە شان
بۆ سەرکەوتن لەم جەنگە چینایەتییەمان
دەبین بە روحی شوناس و بە زەردەخەنەی تێکۆشان

٢٠٢٠-١٢-٣

ئۆکسجین .. عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

هەناسەیەکم بدەرێ ، بەقەرزیش بێت
با لەناو ئەم مەحشەرخانە چاو لێک نەنێم
لەختوو و خۆڕایی بوومە نێچیرێکی بێدەربەستی ئەو چەتانە
هەتا درەنگتر نەبووە ئازیزانم
خەمێ لە خۆتان و ماڵ و منداڵ بخۆن

دەنا دەبنە پارووی چەوری ئەو بیرەکەش و لەش کەتانە(*)
چ غەددارە سەرمایەدار چەند دە ساردە
ئەوەی بەی جەی بایەخ نەبە ژینی منە
ئای داخەکەم وا وردە وردە دەبینە خەراکی مەرگ
چەندە سەختە لەم پەچە مەژووە تاریکە مەرگ هەیە
ئازار هەیە
ستەم هەیە
بەەام بەهای ئینسان ونە.

(*)کەتە.. گەورە، زل
)
٢٠٢٠

لە سەراخت .. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

جگە لە من
کە شەوەکی ئەنگوستەچاو
لە کەنارە ،
کە جەستەی..
وەک مەلی تەریو،،
بە بلانەیە، بە بەیارە،،
کە وەکو من،،
وشەی گوەە..
بە ەوخسارت،،
چاوی سەمای ئەستەرەیە،
بە تاریکی شەوی تاەت
کە هەندەی من،
ەەنگی زەردە..
بە شەوەی نامەت،،
بە لەوی ئاەت،،
کە هەندەی من ..

لە کۆچا یە ،،
بە دوای خۆری..
نێو چاوانت.

سزا .. ن: ئەحمەد شاملو .. و: هێمن ئەمانی

لێرە دا چوار زیندانە
بۆ هەر زیندان دووهێند داڵان
لە هەر داڵان چەند هێندە ژوور
لە هەر ژوورێک کۆمەڵێك پیاو پێ بەست کراو…

ئەلەم پێ بەست کراوانە، کەسێک،
ژنەکەی خۆی لە گەرمەی ڕەشی بوختانێک
بە زەوری خەنجەرێک کوشتووە.

کەسێک لەم پیاوە بەندیانە
بە گەرمای نیوەڕۆی هاوین، لەسەر کۆڵان،
ژەمە نانی کۆرپەکانی لە خوێنی نان فرۆشی چیڕی زێدە خواز
خەڵتاندووە.

لەمانە چەند کەسانێکیان
لە ڕۆژێکی تەریکی باراناویدا،
لەسەر ڕێگەی بەهرە خۆرێک دانیشتبوون.

کەسانێکیان، لە بێدەنگی کۆڵانێکا
بەسەر دیوارێکی کورتدا
بۆسەر سەربان بازیان دابوو.

کەس گەلێکیان، نیوە شەوان،
ددانی زێڕی تازە مردوویان، لە گۆڕستانەکان دەشکاند.

بەڵام من هیچ کەسم بە تاریکی و شەوی زریان نەکشتووە
من سەر ڕێگام لە هیچ پیاوێکی بەهرە خۆر نەگرتووە

بەڵام من نیوەکانی شەو
لە سەربانێک بۆ سەربانێک، هەنگاوێکم نەبزاوتووە.

لێرە دا چوار زیندانە
بۆ هەر زیندان دووهێند داڵان
لە هەر داڵان چەند هێندە ژوور
لە هەر ژوورێک کۆمەڵێك پیاو پێ بەست کراو…

ئەلەم پێ بەست کراوانە
کەسانێک هەن
جەستەی بێ گیانی ژنانیان خۆشتر دەوێ.
ئەلەم پێ بەست کراوانە
کەسانێک هەن
لە بیریاندا ژنێک هەر شەو
لە ترسی مەرگ، بە ناخی دڵ دەکا هاوار.

من ئەمما لە ژناندا هیچ نابینم
ئەگەر ئەم نیوەیەی کۆمەڵ نەبینم من لە پڕ، بێدەنگ.
بەڵام من
لەناو دڵی کوێستانانی خەیاڵی خۆم،
جگە لە زایەڵەی بەستووی ئەهوەندی بانگی ئەم سەوزە گیا کێویانە
کە شین دەبن و دەژاکێن و وشک هەڵدێن و دەوەرێن،
هیچ نابیستم.

من ئەگەر
ئەم کۆت و بەندە نەبووایە
لە کازیوەی بەیانێکدا، لەوانەیە
وەک تارمایی یادەوەریەکی دوور،
تێدەپەڕیم
بە پانتایی بێ بەرھەمی ئەم خاکە سارد و سڕە دا…
تاوان ئەمەیە!
ئەمەیە تاوان!

ن: ئەحمەد شاملو
وەرگێڕان: هێمن ئەمانی

پووکانەوە .. ستار ئەحمەد

لە تاریکی مەدوێ
شەوەکان لە بێزاربوونتا دەلەرزن
روانگەت ژوانگەکان بەدڵ دەپێچێتەوە
ژاڵەیەکی رۆخی لوتکەیەکی سیای
بیرۆکەی عەشقێك پەروەردەی کردی
لە بەهاری دیمەنا
بەسەر شەماڵدا هەڵیانوەراندی
لە گەرمەی سەرچۆپی کۆڕاڵی فڕینا
کوێستانت جێهێڵا
ترێیەك نەبووە گلێنەت
گەڵای سێوێك برۆی کچێنیتی نەماڵی
بۆ لە چرکەی یەکتر ژانێکا
بە سمێڵی پیاوەتی ئەو رکێف کرایت
بە ژەهری وتەی زەردباوی
کۆمەڵێك خولیا
تاڤگەیەك سۆز
دەریایەك رێز
وڵا تێك سەربەرزی
پایتەختێك لە خۆزگەو
بەهەشتێك ژوانگەت کوێر کردەوە
تکات لێناکەم
لە پاڵ سێبەری شکاو ,
درەختی کرمێ ,
لارێتی تەفرەدا
چاوەکانت بە پێڵووی برین دامەخە
تۆ دیووتە
بۆشاییەك لە نزمی
بانێژەیەك لە خۆزگە
سەفەرێك لە بەدینەهاتن
لە چرۆی ئەستێرەیەکا
چۆن دەخزێ بۆ لوتکەی سینەت ,

لە تاریکستانی بێچوونتا
بوونت بێ چارەنووسی توانەوەدەبڕێ
تەمەنت بەرەو گێڵستانی پووکانەوە
گەردنت دەگرێ

ستار ئەحمەد